

A bírálóbizottság értékelése

Szendi Zoltán akadémiai doktori értekezése Rainer Maria Rilke költői életművének korai és középső korszakát tárgyalja. A kutatás ennél fogva olyan művek alapos és részletes értelmezéséről tesz tanúbizonyságot, melyek rendkívül ismert, a recepcióban is sok szempontból tárgyalt költői szövegek, ezért a vizsgálat célkitűzései és újraértelmezési kísérletei különösen jelentősnek mondhatók. A disszertáció számos új eredményt felmutató, további kutatások számára is utakat nyitó koncepciója Rilke költészetét – a több szakaszra tagoló – életműfelosztás helyett annak folytonosságában látta: a költői szövegek motivikáját és a versciklusok koherenciaképző erejét felhasználva ennek alátámasztásához.

A Rilke-szakirodalom rendkívül alapos ismerete, a költői életmű alakulástörténetének rekontextualizálása és e sokat kutatott költészet belső összefüggéseit újrendező munkája által Szendi Zoltán akadémiai doktori értekezése meggyőzően mutatja be az első és középső korszak poétikai és szemléleti sajátosságait. A disszertáció ezt elsősorban a *perspektiválás* (perspektivitás) fogalmának reflektált alkalmazásával hajtja végre, ugyanis a Rilke-versek értelmezése során meggyőzően használja e kifejezést a szövegek szerkezeti felépítésére vonatkozóan, valamint a nézőpont általi meghatározottság és a tárgyra irányultság értelmében. Ilyen módon a narratív viszonyok és a tárgyi vonatkozások elemzése a versek minuciózus elemzéséhez és végső soron a – sokszor enigmatikusnak is nevezhető – rilkei világ körültekintőbb feltárásához járul hozzá.

Az értekezés kiemelkedő értékű teljesítményeként mutatkozik meg az a szövegközpontú megközelítés, amelyet Szendi Zoltán mindvégig konzekvensen érvényesít az elemzések során, amely elemzések az esztétikai világkép bemutatását javarészt a poétikai-motivikus összefüggésrendszer felmutatása által emelik ki a hagyományosnak számító Rilke-értelmezések közül. A disszertáció szövegértelmező műveleteire jellemző sokoldalúság egy rigorózus módszertani következetességgel párosul, ami a Rilke-olvasás nagyobb tematikus csomópontjait – így a tárgyköltészetet, a mitopoétikai aspektusokat vagy transzcendentális vonatkozásokat – a magyar és nemzetközi szakirodalmi munkákkal folytonos párbeszédet fenntartva járja körül.

A nagyfokú nyelvi és szakmai igényességgel megírt értekezés némely ponton kiegészítésre, módszertani változtatásra vagy kisebb korrekcióra szorul: a opponensi véleményekben megfogalmazott hangzóság és retoricitás szempontjainak beemelésével szükségesnek látszik az egyes szöveginterpretációk kiegészítése. A vizualitás Szendi Zoltán által alaposan körüljárt és indokolt szerepét pedig a látás és észlelés időbeli aspektusainak kifejtése erősíthetné az érvelésben. Az itt említett fenntartások azonban csak az átgondolás lehetőségét kínálják fel, amellyel, hogy maradéktalanul elismerik az értekezés és szerzője a magyar germanisztika területén tett jelentős eredményeit.

A jelölt a védésen az elhangzott vitakérdésekre érvelésében és szakmai ismeretében egyaránt megfelelően válaszolt. Összességében kijelenthető, hogy Szendi Zoltán számos új tudományos eredményt meggyőzően felmutató disszertációja teljesíti az akadémiai doktori értekezésekkel szemben elvárt követelményeket. A Bizottság az MTA doktora cím odaítélését támogatja.